

Unele erori în utilizarea limbii române

Autor: L. Moscalenco

Studiul de față își propune să trateze diverse tipuri de greșeli întâlnite frecvent în limba română. Scopul studiului este acela de a atrage atenția că uneori cuvintele sunt utilizate în conversații fără a se ține cont de semnificația lor, de valoarea stilistică sau de posibilitățile combinatorii.

Readucerea limbii noastre în albia firească și repunerea ei în toate drepturile este datoria și obiectivul stringent pentru soarta noastră ca neam. Frumos trebuie să vorbim cu toții: studentul, inginerul, profesorul, vânzătorul, muncitorul simplu, pentru că „maturitatea culturii publice a spiritului poporal se manifestă cu deosebire în limbă ca și în culții unui popor care au suit înălțimea și domină terenul întreg” [1].

Ideea că toți trebuie să depunem efort ca limba română „să strălucească” este abordată de către mulți lingviști în diverse articole, eseuri, studii [2], [3], [4].

În exemplele de mai jos ne vom opri la unele cazuri de exprimare defectuoasă, culese din diverse contexte, care „intoxică” eterul cu surogat lingvistic.

O greșeală cronică, „cu viză de reședință” pe teritoriul țării noastre este utilizarea eronată a prepozițiilor *în*, *la* și *de la*, *din* în următoarele contexte: *Plec la Italia. Plec în Paris. Vin de la Italia. Vin din Paris*. Deci, corect ar trebui să spunem: *Plec în Italia. Plec la Paris. Vin din Italia. Vin de la Paris*. În cazul în care vom cunoaște regula care spune că prepozițiile *în*, *din* se folosesc pentru destinații – țări și *la*, *de la* - pentru destinații - orașe, astfel de erori nu vor mai fi depistate în exprimări de genul celor enunțate mai sus.

Deseori și verbul *a retrăi* este folosit în mod eronat, cu sensul de *a-și exprima îngrijorarea, neliniștea*, sens pe care acest verb nu-l are.

De exemplu: *Retrăim că nu vom reuși să intrăm la timp la ore. Nu retrăi, totul va fi bine!* Verbul *a retrăi*, potrivit dicționarului explicativ, înseamnă *a simți intens ceea ce a mai simțit o dată*, iar verbul *a se îngrijora* înseamnă *a simți neliniște, grijă, teamă; a (se) neliniști, a (se) alarma, a (se) îngriji* [5]. Deci, corect este să spunem: *Ne este frică (ne facem griji) că nu vom reuși să intrăm la timp la ore. Nu te neliniști, totul va fi bine!* Pe de altă parte, verbul *a retrăi* se folosește în următoarele contexte: *Aș vrea să retrăiesc clipele petrecute în copilărie. Mama este îngrijorată că copilul ei ar putea retrăi momente dureroase.*

Un alt exemplu de exprimare improprie limbii române depistăm în următoarele contexte: *Vă felicit cu ziua (corect: cu ocazia zilei...) dumneavoastră de naștere. Vă felicit cu (corect: prilejul Crăciunului) Crăciunul.*

Tineretul nostru preferă deseori să spună *Baftă!*, în loc de *Noroc!, Succes!*, neluându-se în considerare faptul că un argotism nu ține de limba literară. Atât timp cât există cuvinte care fac exprimarea corectă și literară, ține de datoria noastră să luptăm cu limbajele aflate în afara frontierelor limbii literare - argourile, jargoanele profesionale ale tinerilor, slang-urile constituite din elemente lexicale rusești ș.a.m.d. Acest fenomen defectuos, care se produce la nivelul limbii vorbite, este cu adevărat îngrijorător, deoarece uneori nu se mai ține seama în ce situații se utilizează cuvintele - formale sau neformale - și astfel fenomenul de poluare a limbii scapă de sub control.

O „carieră strălucită” face în ultimii ani expresia *inclusiv și*, în loc de *inclusiv*. În primul caz, alăturăm un cuvânt cu același sens, ceea ce nu este corect. Deci, vom spune corect: *Toate persoanele, inclusiv copiii, au nevoie de viză pentru a călători în Statele Unite ale Americii.*

Eronat se utilizează și cuvântul *deci*, cu care preferă să-și înceapă enunțurile majoritatea intelectualilor moldoveni, inclusiv profesorii de limbă română, care pledează pentru puritatea limbii. Astfel, nu se ia în calcul faptul că cuvântul *deci* nu se folosește niciodată la început de propoziție fără să aibă rolul de a evidenția o concluzie. Așadar, *deci* se folosește doar atunci când vrei să evidențiezi o concluzie.

Unii cred că este corectă și exprimarea de genul *La părerea dumneavoastră, care este situația în țară?* Numai un neromân se poate exprima astfel. Corectă este însă următoarea formulare: *Care este, după părerea dumneavoastră, situația în țară?* Sau: *Care este situația în țară, după (părerea) dumneavoastră?*

O altă greșală, cu o arie de răspândire imensă, întâlnim și în contextul *A pătrunde în esența lucrurilor*. Pentru a o evita, e nevoie să precizăm că verbul *a pătrunde* are aici sensul de „*a percepe, a înțelege*”. Prin urmare, prepoziția *în* e străină contextului, iar varianta corectă este: *A pătrunde esența lucrurilor*.

Mulți vorbitori de limbă română comit o altă greșală în următorul context: *îmi place de cineva*, dar puțini cunosc faptul că corect ar trebui să spunem *îmi place cineva*. Explicația este foarte simplă - *cineva* este subiect, deci trebuie utilizat la cazul nominativ, fără prepoziția *de*.

Cedează și următoarea exprimare: *abrogarea legii adoptată anul trecut* în favoarea variantei corecte *abrogarea legii adoptate anul trecut*, deoarece atunci când un atribut este exprimat prin adjectiv, adjectivul se acordă întotdeauna în gen, număr și caz cu substantivul pe care îl determină.

Confuzia termenilor *datorită* și *din cauza* dă loc unor exprimări neadecvate în contexte de tipul: *Datorită ceții m-am rătăcit. Din cauzata am câștigat*. Luând în calcul regula, cu siguranță că în viitor ne vom exprima corect: Folosim „*datorită*” când efectul unei acțiuni este unul pozitiv și *din „cauza”* când efectul unei acțiuni este unul negativ.

Deci, corecte sunt formulările de tipul: *Datorită ție am câștigat. Din cauza ceții m-am rătăcit.*

Pe lista greșelilor se regăesc și exprimări de genul *de ce te râzi?te-ai greșit, lecția s-a început, nu se merită*,cu forma corectă *de ce râzi?ai greșit,lecția a început, nu merită*. Se pare că formele impersonale cu aspect reflexiv ale lui *a merita*, în cazul primelor trei exemple, au apărut ca consecință a unui calc neinspirat după verbele rusești *смеяться, начинаться, ошибаться*, iar în cazul ultimului exemplu - prin contaminare cu construcțiile similare de tipul *nu se obișnuiește, nu se justifică, nu se cade*, dar ele nu au nici o justificare. De aceea în construcții în care se regăesc și verbele sus-numite nu mai utilizăm pronumele reflexiv *se*.

În ultimul timp observăm deseori atât în comunicarea orală, cât și în cea scrisă utilizarea greșită a pronumelui *careva*. Iată despre ce contexte este vorba:*careva (corect:niște) abateri de comportament,careva (corect: o) problemă, careva (corect:anumite) sume de bani, careva (corect: cineva) are întrebări*. Se pare că acest *careva* este o calchiere din limba rusă: *какие-то, какой-то, какие-либо* etc. Să nu uităm că *careva* este un pronume nehotărât și e greșit să-l folosim ca adjectiv. Așadar, să nu mai folosim pronumele *careva* în loc de: *niște, o, anumite, oarecare, cineva*.

O altă eroare depistăm și în contextul *Până număr la trei să plecați de-aici!* La prima vedere, unii ar zice că în acest caz nu există nici o greșeală. Corectă însă este următoarea formulare: *Până număr până la trei să plecați de-aici!*Numărăm (de la unu) *până* la trei. Probabil prezența primului *până* determină ezitarea de a-l repeta, dar este necesar și cel de-al doilea.

Și utilizarea verbelor *a copiași a încliea* creează multe confuzii vorbitorilor de limbă română. Aceste verbe sunt utilizate incorect la timpul prezent, în special pentru că se fac false analogii cu formele mai familiare (de exemplu, *a lăuda, a aduna*, care primesc indicativul prezent *eu laud, eu adun*).Această

confuzie ar putea să dispară numai în cazul în care am reține că verbele sus-menționate se conjugă cu –ez, după modelul verbelor *a dansa*, *a urma* etc. Așadar, corect este să spunem *eu copiez*, *tu copiezi*, *eu încheiez*, *tu încheiezi* etc. (nu *eu copii*, *tu copii*, *eu închei*, *tu închei* etc.).

Asupra utilizării incorecte a verbului *a absolvi* atrage atenția și lingvista română R. Zafiu: „În cazul unor verbe vechi în limbă, pare să se întărească poziția formelor fără sufix. Noul DOOM (2005) consfințește această tendință, în mai multe cazuri; de pildă, pentru verbul *a absolvi*. În DEX, în vechiul DOOM (1982) se considera că acest verb suferise o specializare semantică, astfel încât forma *absolvă* era tipică pentru sensul juridic („a scuti pe cineva de pedeapsă”), iar *absolvește* se folosea pentru învățământ „a termina un an școlar, un ciclu sau o formă de învățământ”. În realitate, forma fără sufix, *absolvă*, s-a impus pretutindeni și în toate sensurile cuvântului” [6]. Deci, să spunem cu toții corect: *eu absolv școala*, *el absolvă liceul* etc. (nu *eu absolvesc școala*, *el absolvește liceul* etc.).

O altă greșeală se comite în cazul utilizării adjectivului *lucrativ*, sensul căruia este, de fapt, *care aduce câștig; profitabil, rentabil; folositor, util*, și nicidecum nu este corect să se utilizeze cu sensul de *unde se lucrează* sau *de lucru*, cum ne mai place nouă, românilor basarabeni, să spunem: *atmosferă lucrativă*, *parlament lucrativ* ș.a.m.d. În limba română eroarea apare în urma asocierii de sens cu verbul *a lucra*. Asupra acestei erori se pronunță și lingvistul român A. Graur în una din lucrările sale: „Am semnalat că *lucrativ* înseamnă care aduce *câștiguri bănești* (în latinește *lucrum* avea înțelesul de *câștig* și numai printr-o evoluție complicată s-a ajuns în românește la sensul de *muncă*, iar derivatul *lucrativ* nu a fost format de noi). Din păcate, mai apar și astăzi firme cu *atelier lucrativ*. În fapt nu-mi pot explica de ce e nevoie să se marcheze că în atelier se lucrează, de vreme ce nu există ateliere destinate șederii degeaba” [7].

În acest studiu am scos în evidență doar unele formulări defectuoase în limba română, pe care le întâlnim frecvent și peste tot, șirul lor însă poate fi continuat la nesfârșit. Folosirea acestor greșeli, în contextele enunțate anterior, dar și în altele, aduce un prejudiciu imens limbii române. De aceea ele trebuie eliminate cât mai urgent, iar acest lucru se poate face prin identificarea lor ca greșeli de limbă, prin evitarea lor datorită cunoașterii și dintr-o dorință lăuntrică de a „a vorbi sănătos limba mamei” [8].

Bibliografie:

1. Eminescu M., *Cugetări*: Editura Albatros (Editură îngrijită de Marin Bucur), 1979.
2. Ciocanu I., „A vorbi sănătos limba mamei ...”, *Revista Limba Română*. nr. 7,8, 2004.
3. Levițchi V., „Oare ne vom reînvia graiul?”, *Revista Basarabia*. nr. 4, 1992.
4. Popa C., *Erori în utilizarea limbii române*, Editura Universitară. București, 2012.
5. *Dicționarul explicativ al limbii române*: Editura Arc, București, 1995.
6. http://www.romlit.ro/absolvă_cheltuie_bombăne.
7. Graur A., „*Capcanele*” limbii române: Editura Științifică și Enciclopedică. București, 1976.
8. Vieru Gr., *Rădăcina de foc*: Editura Universul, București, 1988.